

**BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE**

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ**

**BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
DIRECTORATE FOR ECONOMIC PLANNING**

**INFORMACIJA
o kretanju makroekonomskih pokazatelja
za januar/siječanj - novembar/studenj 2015. godine**

Sarajevo, januar/siječanj 2016. godine

Sadržaj:

Uvod.....	3
1. Realni sektor.....	4
1.1. <i>Industrijska proizvodnja</i>	4
1.2. <i>Tržište rada</i>	5
2. Javne finansije.....	6
2.1. <i>Indirektni porezi u BiH</i>	6
2.2. <i>Prihodi od direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda u BiH</i>	7
3. Cijene, monetarni i finansijski sektor.....	8
3.1. <i>Cijene – Indeks potražачkih cijena (CPI)</i>	8
3.2. <i>Monetarni agregati</i>	9
3.3. <i>Prosječna obvezna pričuva</i>	9
3.4. <i>Devizne pričuve Centralne banke BiH</i>	10
3.5. <i>Depoziti</i>	11
3.6. <i>Kredit</i>	11
3.7. <i>Berze</i>	12
4. Vanjski sektor.....	13
5. Strane direktne investicije.....	17

Uvod

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 79. sjednici održanoj 05.03.2009. godine razmotrilo i usvojilo Prijedlog mjera iz nadležnosti Vijeća ministara BiH za ublažavanje uticaja globalne ekonomske krize na privredu BiH. Direkcija za ekonomsko planiranje je zadužena da u vezi sa navedenim prati kretanje makroekonomskih pokazatelja i da izvještaj o kretanju mjesečno dostavlja Vijeću ministara.

Direkcija je zadužena da „Informaciju“ dostavlja mjesečno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u svrhu praćenja uticaja svjetske ekonomske krize na ekonomiju BiH.

„Informacija“ obuhvata kretanje glavnih makroekonomskih pokazatelja u BiH za navedeni period. Detaljna pojašnjenja svih oblasti koje su obuhvaćene u ovom dokumentu se mogu naći u Ekonomskim trendovima BiH koje publikuje Direkcija, kvartalno - četiri puta godišnje, te redovno dostavlja Vijeću ministara i Parlamentu BiH.

* * *

Ekonomski rast BiH u prva tri tromjesečja 2015 godine je bio obilježen postepenim poboljšanjem ekonomske situacije u okruženju, padom svjetskih cijena praćenim deflacijom u BiH, te uglavnom pozitivnim baznim efektom prošlogodišnjih majskih poplava na godišnje stope ekonomskog rasta. Drugi i treći kvartal bilježe relativno visoko povećanje u odnosu na prethodnu godinu kada je u drugom tromjesečju došlo do pada aktivnosti uslijed majskih poplava. Tako je ekonomska aktivnost u drugom tromjesečju 2015 god. bila za 4,3%, a u trećem kvartalu za 3,1% realno veća u odnosu na isti period prethodne godine što je znatno veća stopa u odnosu na prvi kvartal (2,2%) u kome nije bilo baznog efekta.

Uticaj fiskalne politike u prvih devet mjeseci je bio dosta skroman obzirom na skroman rast javnih prihoda. Iako je pad svjetskih cijena doveo do smanjenja uvoznih cijena i deflacije, izvozne cijene (indeks jediničnih vrijednosti izvoza) su zabilježile blagi porast od 0,7% čime je umanjen rizik negativnog rasta cijena na aktivnost u realnom sektoru.

S druge strane, smanjenje potrošačkih cijena (deflacija) od 0,8% je dovelo do realnog povećanja raspoloživog dohodka građana, pa prema tome i jačanja finalne potrošnje u prvih devet mjeseci. Pomenuti faktori su doveli do postepenog intenziviranja rasta bh izvoza i industrije u 2015. godini praćenog skromnim povećanjem privatne potrošnje i uvoza. Time je vanjskotrgovinski robni deficit u prva tri tromjesečja realno smanjen za približno 1,6% na godišnjem nivou. Ipak, uprkos godišnjem rastu, ekonomska aktivnost u trećem kvartalu je bila tek neznatno (0,1%) veća u odnosu na drugo tromjesečje čime je zaustavljen pozitivan trend od drugog polugodišta 2014 godine.

Odsustvo baznog efekta i pad proizvodnje električne energije, uz nastavak deflacije i godišnji pad svjetskih cijena, ponajviše određuju ekonomska kretanja u četvrtom tromjesečju. Tako bi odsustvo baznog efekta moglo biti dovoljno da približi godišnji ekonomski rast stopi iz prvog tromjesečja. Tome u prilog posebno govori i tek neznatan nominalni rast robnog izvoza od 0,6% (g/g) godine praćen skromnim povećanjem industrijske proizvodnje od 3,3% (g/g) u periodu oktobar-novembar 2015. Ovdje je značajnu ulogu imao nagli pad vrijednosti izvoza električne energije od 22% uslijed smanjenja proizvodnje od 8%. Ipak, godišnji rast robnog izvoza bi ostao skroman (1,5%) i bez negativnog uticaja električne energije. Dostupni indikatori domaće tražnje za oktobar i novembar ukazuju na njeno blago smanjenje kao rezultat smanjenja investicija i stagnacije finalne potrošnje. Smanjenje uvoza kapitalnih dobara od 6,4% (g/g) u datom periodu najsnažnije ukazuje na pad investicija.

S druge strane, blago povećanje uvoza i proizvodnje dobara široke potrošnje uprkos smanjenju PDV prihoda prema poreskim prijavama od približno 2% (g/g) ukazuju na tek neznatan porast finalne potrošnje u periodu oktobar-novembar. Ovakvo kretanje domaće tražnje je najvjerovatnije dovelo do realne stagnacije robnog uvoza uprkos značajnom nominalnom smanjenju od 5,7% (u velikoj mjeri uzrokovanom smanjenjem uvoznih cijena nafte). Time je i realni pad vanjskotrgovinskog deficita roba bio znatno niži od nominalnog (12,7%) u prva dva mjeseca četvrtog tromjesečja 2015. godine. Na žalost do smanjenja deficita nije došlo uslijed jačanja konkuretnosti bh izvoza. Primarni razlog je bio pad robnog uvoza uslijed slabe domaće tražnje.

1. Realni sektor

1.1. Industrijska proizvodnja

Prema preliminarnim podacima BHAS-a za novembar 2015. godine u Bosni i Hercegovini je nastavljen trend jačanja ekonomske aktivnosti. Tako je zahvaljujući pozitivnim dešavanjima u međunarodnom ekonomskom okruženju u periodu januar-novembar 2015. godine u BiH registriran rast industrijske proizvodnje od 2,7% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je desezonirani rast u odnosu na prethodni mjesec iznosio 0,6%.¹

Ako se bh. industrijska proizvodnja u periodu januar-novembar 2015. godine posmatra po sektorima evidentno je da je glavni generator rasta bila prerađivačka industrija koja je ostvarila povećanje proizvodnje od 4,8%. Posmatrano po glavnim industrijskim grupama proizvoda evidentno je da su najviše stope rasta ostvarene u okviru trajnih proizvoda za široku potrošnju 20,5%, intermedijarnih proizvoda 7,1%, te netrajnih proizvoda za široku potrošnju 4,1%, što potvrđuje konstataciju da je rast industrijske proizvodnje ostvaren zahvaljujući izvozno orjentiranim granama prerađivačke industrije, odnosno jačanju izvozne tražnje.

S druge strane, u navedenom periodu je izostao značajniji doprinos sektora čija kretanja su determinisana domaćom tražnjom. Tako je u okviru sektora rudarstvo zabilježen blagi rast od 3% prvenstveno zahvaljujući povećanju proizvodnje u rudnicima metalnih ruda, gdje je registrirano povećanje proizvodnje od 13,7%, dok se proizvodnja u rudnicima uglja i lignita zadržala na prošlogodišnjem nivou.

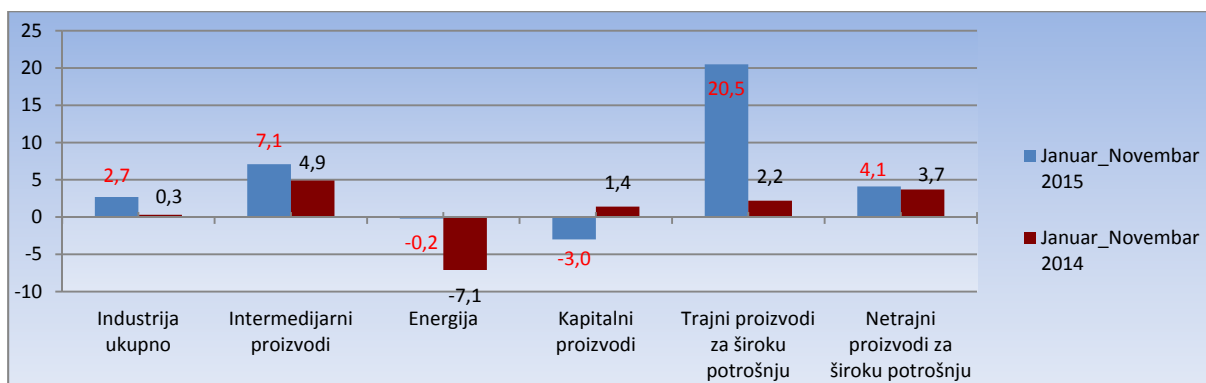
Sektor za proizvodnju električne energije koji čini približno 1/4 ukupne industrijske proizvodnje u BiH tokom posmatranog perioda također je zabilježio stagnaciju proizvodnje sa registriranom stopom od -0,2%. Stagnacija u ukupnoj proizvodnji električne energije posljedica je smanjenja proizvodnje u termoelektranama od 4%, dok je proizvodnja električne energije u hidroelektranama povećana za 4,6% u odnosu na isti period prethodne godine.²

---

¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje "Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za novembar 2015. godine", 25.12.2015.

² NOSBiH, "Izveštaj o tokovima električne energije na prijenosnoj mreži u BiH za novembar 2015. godine", 07.12.2015.

Grafikon 1: Industrijska proizvodnja u BiH za period januar-novembar 2015. godine po klasifikaciji glavnih industrijskih grupa proizvoda-GIG

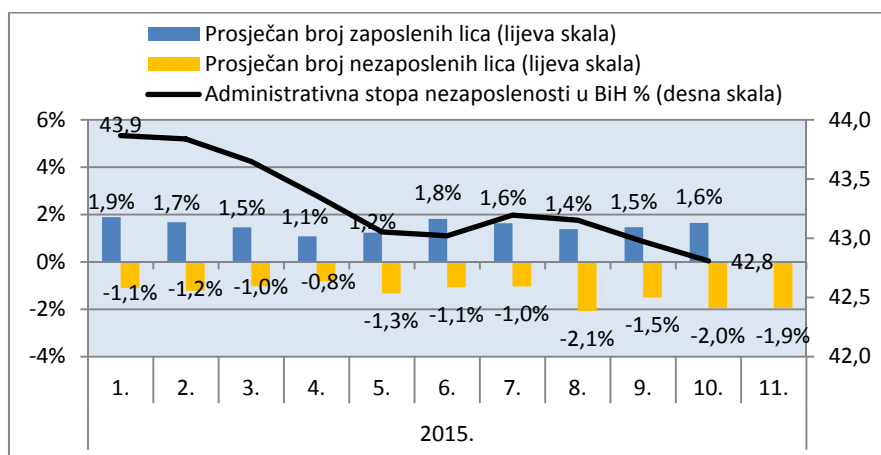

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

1.2. Tržište rada

Broj zaposlenih lica u BiH u oktobru 2015. godine se nastavio uvećavati i iznosi 717,3 hiljada. U poređenju sa istim mjesecom 2014. godine broj zaposlenih je veći za 1,6%. U većini područja djelatnosti broj zaposlenih lica je uvećan, ali je najveći doprinos rastu broja zaposlenih bio u djelatnostima prerađivačke industrije, trgovine na veliko i malo, popravke motornih vozila i motocikala, stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti. Najbrži rast broja zaposlenih u posmatranom periodu je bio u djelatnostima poslovanja nekretninama.³ Uz povećanje broja zaposlenih i administrativna stopa nezaposlenosti je smanjena i u oktobru je iznosila 42,8% (grafikon ispod).⁴ Ukupan broj nezaposlenih lica u BiH je u novembru 2015. godine smanjen za 1,9% g/g.

Grafikon 2: Stope rasta broja zaposlenih⁵ i nezaposlenih lica u BiH (poređenje sa istim periodom 2014. god.)

Izvor: BHAS, entitetski zavodi za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje BD

Prosječna neto plata u BiH u oktobru 2015. godine je iznosila 826 KM i manja je za 1% u poređenju sa istim mjesecom 2014. godine. Najznačajnije smanjenje neto plata u oktobru (poređenje g/g) je u djelatnostima poslovanja nekretninama, infomacija i komunikacija i ostalim uslužnim djelatnostima.

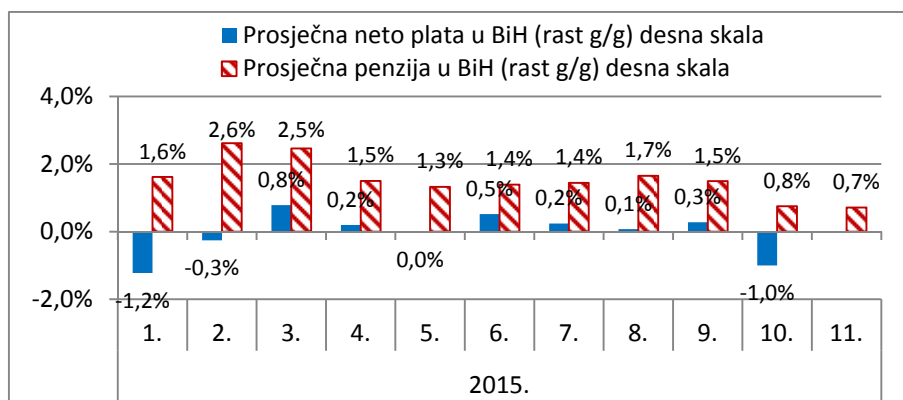
³ Stopa rasta od 18,9% g/g. Međutim, doprinos pomenute djelatnosti ukupnom rastu broja zaposlenih je bio manji zbog malog udjela.

⁴ Administrativna stopa nezaposlenosti je izračunata kao odnos broja nezaposlenih lica i ukupne radne snage. Podatak se odnosi na oktobar jer broj zaposlenih za novembar nije objavljen u periodu pripreme Informacije.

⁵ Podatak o broju zaposlenih za novembar 2015. godine nije objavljen u periodu pripreme Informacije.

Suprotno, prosječna penzija u BiH je u novembru 2015. godine povećana za 0,7% g/g i iznosila je 357⁶ KM. Minimalne penzije u novembru 2015. godine se nisu mijenjale u odnosu na prethodni mjesec i iznose 326,2 KM u FBiH i 174,4 KM u RS.

Grafikon 3: Stope rasta prosječne neto plate⁷ i penzije u BiH (poređenje g/g)

Izvor: BHAS, entitetski penzioni fondovi, DEP kalkulacije

2. Javne finansije

2.1. Indirektni porezi u BiH

Rast (g/g) novembarskih bruto prihoda na JR UIO je bio znatno brži (iako skroman) u odnosu na rast iz oktobra, kada su bilježili smanjenje. Neto prihodi u novembru mjesecu bilježe povećanje od svega 4,7% (g/g), što je rezultat usporavanja godišnjeg smanjenja povrata.

Kao i ranijih mjeseci najveći doprinos rastu neto prihoda dali su neto prihodi od akciza (2,0 p.p.) i PDV-a (1,4 p.p.). Budžetski prilivi za raspodjelu sa JR UIO bilježe nešto nižu stopu rasta od one koju su zabilježili neto prihodi. Za to je najvećim dijelom zaslužan porast od 15,4% (g/g) obaveza za servisiranje vanjskog duga. U novembru mjesecu posmatrane godine budžetski prilivi nakon izmirivanja obaveza za servisiranje vanjskog duga su ostvarili rast od 3,9% (g/g).

Prema PDV prijavama⁸, godišnji novembarski rast prihoda od PDV bilježi neznatan rast od 0,4% i to zahvaljujući prihodima od domaćeg PDV-a (rast od 2,3% g/g), dok su PDV prihodi po osnovu uvoza smanjeni (1,9% g/g).

Ako se posmatra kumulativ perioda januar-novembar 2015. godine, godišnje stope se bitnije ne razlikuju od onih koje su ostvarene u periodu januar-oktobar 2015.

Tabela 1: Indirektni porezi (u milionima KM)

u milionima KM	XI 2015	I-XI 2015
Bruto prihodi	537,8	5.816,7
Povrati	90,8	983,8
Neto prihodi	447,0	4.832,9

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

⁶ Prosječna penzija u BiH je izračunata na osnovu entitetskih nivoa penzija ponderisanih odnosom ukupnog broja penzionera u svakom od bh. entiteta.

⁷ Podatak o neto plati za novembar 2015. godine nije objavljen u periodu pripreme Informacije.

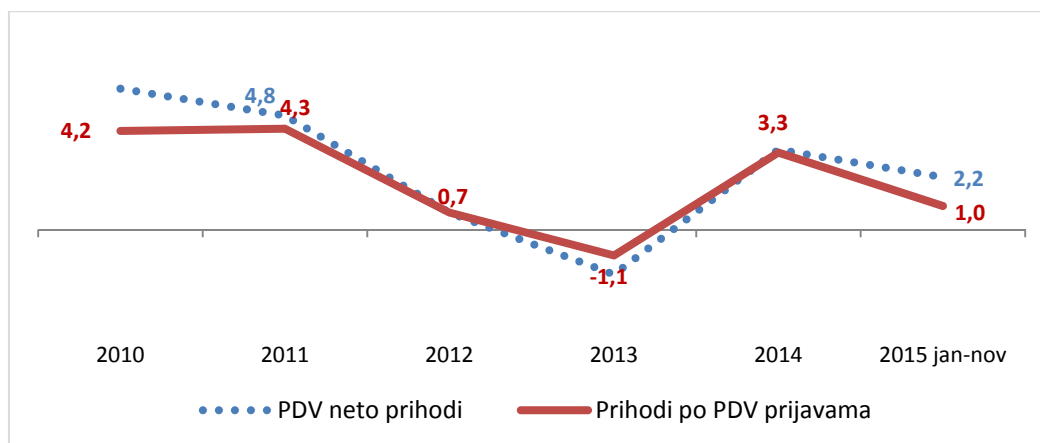
⁸ Prihodi od PDV prema nacionalnoj prijavi se obrađuju 20-og u mjesecu za prethodni mjesec i predstavljaju iznose prijavljenih prihoda, dok prihodi od PDV-a predstavljaju prihode koji su prikupljeni na JR, odnosno prihode po osnovu oporezivanja u određenoj trgovinskoj aktivnosti. Stope rasta obje grupe prihoda po osnovu PDV, uglavnom imaju isti predznak, i na kraju godine, se razlikuju za par procentnih poena.

Tabela 2: Naplata i raspodjela prihoda od indirektnih poreza (rast g/g u % ako nije drugačije naznačeno)

	2015 struktura	2015 jan-nov	2015 K1	2015 K2	2015 K3	2015 sep	2015 okt	2015 nov
Bruto prihodi - prikupljeno	100,0	2,3	3,4	4,7	1,5	1,4	-4,6	2,6
Povrati	16,9	-6,8	5,0	-7,1	-10,5	-24,5	-22,4	-6,8
Neto prihodi - prikupljeno	83,1	4,3	3,1	7,5	4,2	8,3	-0,7	4,7
PDV	51,3	2,2	-2,3	8,4	1,5	11,8	-3,4	6,4
Carine	3,7	3,6	11,3	6,5	3,0	0,9	-9,6	-7,3
Akcize	22,4	7,6	10,1	9,9	6,8	0,6	0,2	4,9
Putarine	5,0	8,6	5,9	9,4	10,4	18,8	3,1	13,2
Ostali prihodi	0,3	4,3	9,3	-4,6	1,3	7,2	9,5	26,2
Neusklađeni prihodi	0,3	148,9	241,2	149,8	...	-46,3	...	...
Raspoloživo za raspodjelu	100,0	2,3	3,9	4,9	1,4	1,6	-5,4	2,6
Minimalne rezerve	17,1	-7,0	4,5	-7,1	-9,7	-22,5	-23,9	-9,2
Budžeti	82,9	4,5	3,8	7,9	3,9	7,9	-1,3	5,4
Servisiranje vanjskog duga	8,6	-17,2	-10,1	-28,4	-26,2	-49,0	2,7	15,4
FBiH	5,6	-17,2	-10,2	-27,8	-29,4	-53,7	2,5	16,7
RS	2,9	-18,0	-10,1	-30,1	-23,8	-46,1	3,2	12,3
BD	0,0	96,8	87,3	1,6	4.301	4.796,7	9,1	0,0
Raspodjeljeno nakon servisiranja vanjskog duga	74,3	7,8	5,8	17,0	6,8	18,3	-1,7	3,9
Institucije BiH	11,8	0,4	0,0	1,6	0,0	0,0	-4,3	5,0
FBiH	39,9	9,8	9,1	23,5	7,1	21,4	-2,3	1,8
RS	20,1	9,0	3,6	16,8	10,6	26,3	0,8	6,9
BD	2,4	4,2	4,4	9,3	1,2	-0,4	-0,9	5,7

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

Grafikon 4: Rast neto prihoda od PDV-a u odnosu na prihode po PDV prijavama (u %)

Izvor: UIO BiH

2.2. Prihodi od direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda u BiH

Prihodi prikupljeni u entitetskim poreskim upravama u novembru bilježe rast od 5,3% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Ovaj rast rezultat je rasta prikupljenih prihoda u oba entiteta - u FBiH od 4,1%, a RS od 7,5%. Tokom novembra mjeseca u FBiH prihodi od doprinosa bilježe smanjenje (1,9% g/g), dok direktni porezi bilježe povećanje od 18,3% (g/g) a ostali prihodi 30,0% (g/g).

Sa druge strane, u RS je zabilježen rast svih vrsta prihoda (direktni porezi 7,2%, doprinosi 8,5% i ostali prihodi 3,3%).

Ipak, u periodu januar-novembar 2015. godine ukupan rast prikupljenih prihoda je iznosio 4,1%, kao rezultat povećanja od 4,8% u FBiH i 2,9% u RS.

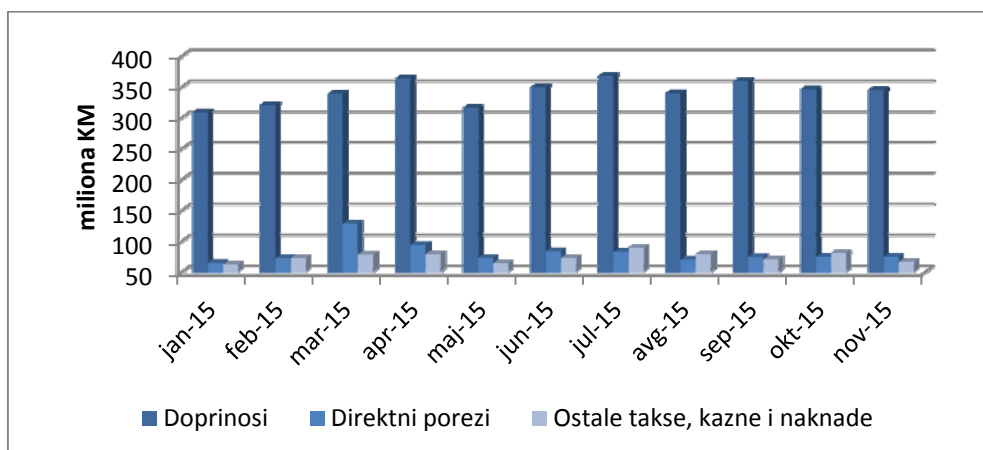
Kako su se kretale pojedine kategorije prihoda u entiteskim poreskim uparavama može se vidjeti iz tabele ispod.

Tabela 3: Prihodi od direktnih poreza, doprinosa, taksi, naknada i sl.

Naziv prihoda	FBiH jan-nov 2015			RS jan-nov 2015			BiH jan-nov 2015		
	miliona KM		rast u %	miliona KM		rast u %	miliona KM		rast u %
	2014	2015		2014	2015		2014	2015	
Direktni porezi	483,3	521,9	8,0	354,5	373,1	5,2	837,8	894,9	6,8
Porez na dohodak	260,9	268,8	3,0	204,1	203,2	-0,4	465,0	472,0	1,5
Porez na dobit	146,7	168,4	14,8	119,8	135,5	13,0	266,5	303,9	14,0
Porezi građana	74,6	83,6	12,1	17,9	18,9	5,4	92,5	102,5	10,8
Ostali porezi	1,1	1,1	-3,3	12,6	15,4	22,3	13,7	16,5	20,2
Ostale takse, kazne i naknade	432,8	510,1	17,9	318,3	309,9	-2,6	751,1	820,0	9,2
Doprinosi	2.486,1	2.533,2	1,9	1.204,7	1.248,5	3,6	3.690,8	3.781,8	2,5
PIO	1.370,3	1.402,1	2,3	658,0	680,9	3,5	2.028,3	2.083,0	2,7
Zdravstvo	1.002,8	1.016,9	1,4	461,2	478,4	3,7	1.464,0	1.495,3	2,1
Zapošljavanje	113,1	114,2	1,0	32,9	34,6	5,2	146,1	148,9	1,9
Dječija zaštita	0,0	0,0	-	48,6	51,0	4,9	48,6	51,0	4,9
Zapošljavanje invalida	0,0	0,0	-	3,9	3,5	-9,9	3,9	3,5	-9,9
UKUPNO	3.402,2	3.565,2	4,8	1.877,5	1.931,5	2,9	5.279,7	5.496,7	4,1

Izvor: Poreska uprava RS i Poreska uprava FBiH

Grafikon 5: Direktni porezi, doprinosi i ostali prihodi u nadležnosti poreskih uprava

Izvor: Entitetske poreske uprave

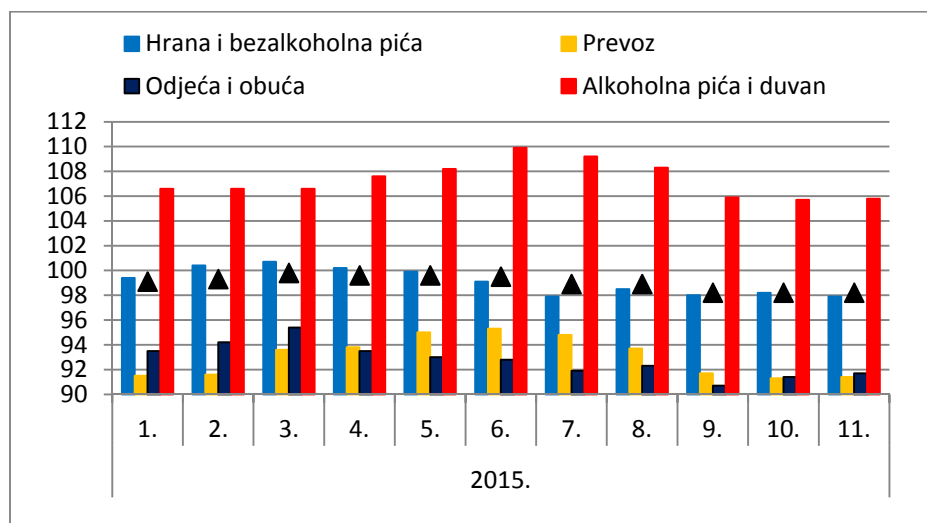

3. Cijene, monetarni i finansijski sektor

3.1. Cijene – Indeks potrošačkih cijena (CPI)

Nastavak smanjenja cijena energenata (prvenstveno nafte i gasa) kao i hrane na svjetskom tržištu detereminisao je opšti nivo cijena u BiH u novembru 2015. godine. Cijena nafte na svjetskom tržištu u posmatranom mjesecu je smanjena oko 44% g/g, gasa 42,2%, a cijena hrane je niža za 17,5%.⁹ Time je u BiH u novembru zabilježena deflacija od 1,8% g/g, odnosno 1% u periodu I-XI 2015. godine. U okviru CPI indeksa najznačajnije smanjenje cijena u novembru je bilo u odjeljcima hrane i bezalkoholnih pića, prevoza, odjeće i obuće (grafikon ispod). Jedini odjeljak sa bržim rastom cijena je alkoholna pića i duvan sa inflacijom od 5,8%, zbog povećanja akciza na cigarete i duvan tokom 2015. godine.¹⁰

Grafikon 6: Indeksi potrošačkih cijena pojedinih odjeljaka CPI indeksa – poređenje g/g

Izvor: BHAS

3.2. Monetarni agregati

Ukupna novčana masa (M2) za 11 mjeseci 2015. godine iznosila je 18,5 mlrd. KM, od čega se na novac u užem smislu (M1) odnosilo 8,0 mlrd. KM, a na kvazi novac (QM) 10,5 mlrd. KM. Stope rasta monetarnih agregata dane su u tabeli ispod.

Zahvaljujući ponovnom pozitivnom rastu depozita banka kod monetarnih vlasti (9,6% g/g), pričuvni novac zabilježio je rast od 10,1% g/g i dosegao iznos od 7,6 mlrd. KM¹¹.

⁹ Izvor: MMF baza podataka.

¹⁰ Detaljnije o akcizama na cigarete i poskupljenju cigareta i duvana u Informacijama iz prve polovine 2015. godine.

¹¹ Za devet mjeseci 2015. godine rast depozita monetarnih vlasti bio je negativan (-4,5% g/g) što je dovelo do usporavanja rasta pričuvnog novca na 2,6% g/g.

Tabela 4: Monetarni agregati (u mil. KM, stanje na kraju razdoblja)¹²

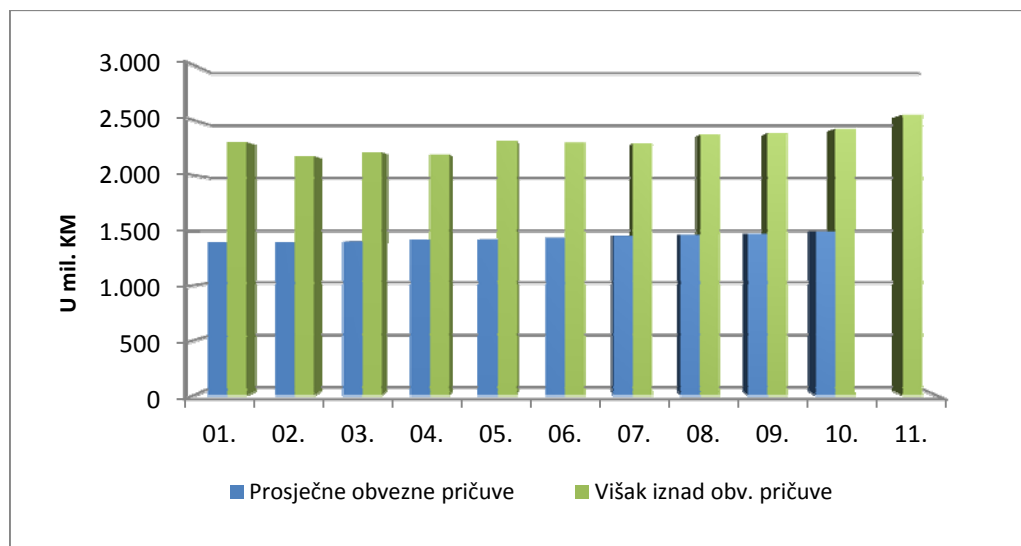
Razdoblje	Pričuvni novac (M0)	Transakcijski novac (M1)	Kvazi novac (QM)	Novac u širem smislu (M2)
I. - XI. 2015.	7.604	7.984	10.486	18.470
Stopa rasta g/g				
I. - XI. 2015.	10,1%	11,7%	5,5%	8,1%

Izvor: CBBiH

3.3. Prosječna obvezna pričuva Centralne banke BiH

Prosječan saldo računa obveznih pričuva u promatranom razdoblju iznosio je 4,0 mlrd. KM što je za 7,7% više u odnosu na 11 mjeseci 2014. godine. Na ubrzanje rasta obveznih pričuva utjecao je pozitivan rast viška iznad obveznih pričuva (8,5% g/g), a koji je prije dva mjeseca bio negativan (-2,6% g/g). Također, i prosječne obvezne pričuve bilježe nešto brži rast (6,4% g/g) u odnosu na dva mjeseca ranije (3,3% g/g). Višak iznad obveznih pričuva iznosio je 2,5 mlrd. KM, a prosječne obvezne pričuve 1,5 mlrd. KM.

Grafikon 7: Struktura računa obveznih pričuva u 2015. god. (u mil. KM, stanje na kraju razdoblja)

Izvor: CBBiH

3.4. Devizne pričuve Centralne banke BiH

Bruto devizne pričuve na kraju studenog 2015. godine iznosile su 8,6 mlrd. KM i veće su za 11,9% g/g. U strukturi deviznih pričuva najveće učešće imaju inozemni vrijednosni papiri (88,8%), zatim depoziti kod nerezidentnih banaka (7,7%), zlato (2,2%), inozemna valuta u trezoru CBBiH (1,2%), te specijalna prava vučenja (0,04%). Struktura bruto deviznih pričuva odraz je mogućnosti i prilika za investiranje na financijskom tržištu EU. Kako je još uvijek na snazi odluka Europske centralne banke o negativnoj kamatnoj stopi na depozite banaka, CBBiH više investira u inozemne niskorizične vrijednosne papire.

¹² Pričuvni novac (M0) čine gotovina izvan monetarnih vlasti, depoziti banaka kod monetarnih vlasti i prenosivi depoziti drugih domaćih sektora kod monetarnih vlasti. Transakcijski novac (M1) čine gotovina izvan banaka i prenosivi depoziti u domaćoj valuti. Kvazi novac (QM) čine ostali depoziti u domaćoj valuti, prenosivi depoziti u inozemnoj valuti i ostali depoziti u inozemnoj valuti. M1 i QM čine M2.

Tabela 5: Devizne pričuve (u mil. KM, stanje na kraju razdoblja)

Godina	Mjesec	Zlato	Držanje SDR	Inozemna valuta u trezoru CBBiH	Depoziti kod nerezidentnih banaka	Ostalo	Investicije u vrijednosne papire	Bruto devizne pričuve
1	2	3	4	5	6	7	8	9=3+...8
2015.	01.	213	5	84	1.988	0	5.505	7.795
2015.	02.	203	9	89	1.904	0	5.638	7.843
2015.	03.	205	9	97	1.202	0	6.284	7.797
2015.	04.	202	9	110	1.366	0	6.250	7.938
2015.	05.	204	7	120	1.397	0	6.324	8.051
2015.	06.	198	6	62	1.113	0	6.533	7.912
2015.	07.	188	7	71	1.064	0	6.880	8.209
2015.	08.	189	4	84	1.041	0	7.085	8.403
2015.	09.	187	4	95	628	0	7.363	8.276
2015.	10.	195	7	102	932	0	7.247	8.483
2015.	11.	189	4	107	663	0	7.666	8.628
Stopa rasta g/g								
2015.	01.	23,9%	-94,3%	-30,0%	-19,5%	-	32,1%	11,0%
2015.	02.	11,1%	259,6%	55,0%	-3,7%	-	19,3%	12,9%
2015.	03.	16,9%	268,0%	33,8%	-20,1%	-	20,9%	12,1%
2015.	04.	15,2%	78,4%	18,5%	-10,9%	-	18,6%	12,1%
2015.	05.	18,0%	135,0%	7,4%	-1,5%	-	17,5%	13,6%
2015.	06.	8,1%	138,9%	3,9%	-22,7%	-	19,7%	10,8%
2015.	07.	4,5%	2,7%	-5,8%	-48,9%	-	33,8%	9,6%
2015.	08.	3,1%	-5,4%	-12,2%	-60,3%	-	47,9%	9,2%
2015.	09.	4,5%	1,9%	133,6%	-75,2%	-	47,7%	7,0%
2015.	10.	11,2%	-18,9%	96,1%	-59,0%	-	41,2%	11,0%
2015.	11.	7,6%	-24,8%	73,6%	-68,5%	-	42,9%	11,9%

Izvor: CBBiH

3.5. Depoziti

Ukupni depoziti iznosili su 16,5 mlrd. KM i veći su za 7,9% g/g. Svi sektori zabilježili su pozitivan godišnji rast, a što se može vidjeti u tabeli ispod.

Tabela 6: Sektorska struktura depozita za jedanaest mjeseci 2015. (u mil. KM, stanje na kraju razdoblja)¹³

Razdoblje	Ukupni depoziti	Depoziti stanovništva	Depoziti nefinancijskih poduzeća	Depoziti opće vlade	Ostali
I. - XI. 2015.	16.461,3	9.741,7	3.775,4	1.594,2	1.350,0
Stopa rasta g/g					
I. - XI. 2015.	7,9%	7,6%	7,4%	11,0%	7,4%
Učešće u ukupnim kreditima					
I. - XI. 2015.	100,0%	59,2%	22,9%	9,7%	8,2%

Izvor: CBBiH

¹³ Sektor nefinancijskih poduzeća čine nefinancijska javna i privatna poduzeća. Sektor opće vlade čine sve razine vlada u BiH. Za potrebe izrade Informacije ostali sektor čine: ostale financijske institucije, neprofitne organizacije i ostali, jer pojedinačno, ovi sektori imaju malo učešće u ukupnim depozitima, odnosno ukupnim kreditima.

3.6. Krediti

Ukupni krediti na kraju studenog 2015. godine iznosili su 17,3 mlrd. KM i zabilježili su stopu rasta od 3,4% g/g, a što je najveća zabilježena stopa u 2015. godini. Ovo je rezultat pozitivne stope rasta kredita nefinancijskim poduzećima, a koji su godinu dana unazad bilježili negativan godišnji rast¹⁴. Detaljan pregled strukture kredita kao i godišnje stope promjene dana su u tabeli ispod.

Tabela 7: Sektorska struktura kredita za I-XI mjeseci 2015. godine (u mil. KM, stanje na kraju razdoblja)

Razdoblje	Ukupni krediti	Kreditni stanovništvu	Kreditni nefinancijskim poduzećima	Kreditni općoj vladi	Kreditni ostalim sektorima
I - XI. 2015.	17.296,7	7.800,0	8.261,6	1.145,1	90,0
Stopa rasta g/g					
I - XI. 2015.	3,4%	5,3%	1,2%	9,2%	8,9%
Učešće u ukupnim kreditima					
I - XI. 2015.	100,0%	45,1%	47,8%	6,6%	0,5%

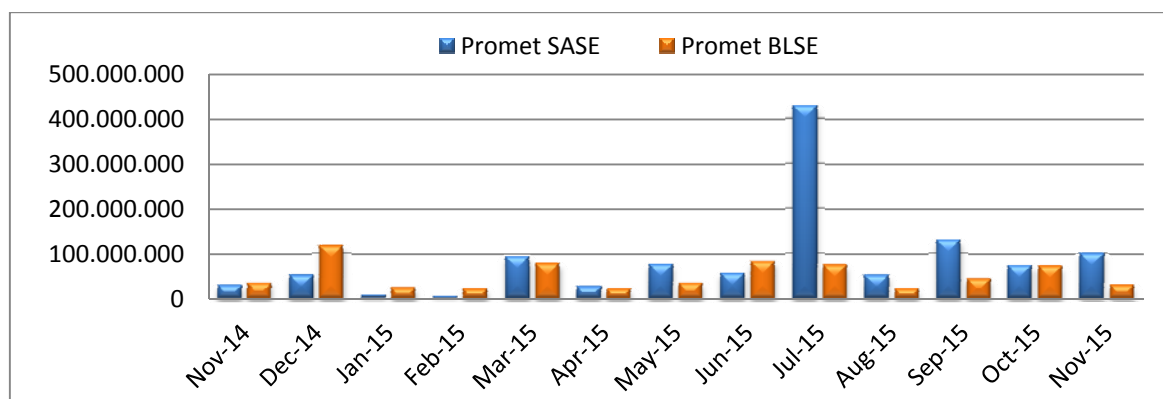
Izvor: CBBiH

3.7. Berze

Na Sarajevskoj berzi (SASE) u mjesecu novembru 2015. godine ostvaren je promet u iznosu od blizu 100 miliona KM što čini 77,3% od ukupnog ostvarenog prometa na berzama u BiH. Koristeći infrastrukturu Sarajevske berze u mjesecu novembru, uspješno je završeno 36. emisija trezorskih zapisa i 12. emisija obveznica Federacije Bosne i Hercegovine, čime je za emitenta prikupljeno ukupno 89,8 miliona KM, što čini 89,8% ostvarenog prometa. Promet na SASE u mjesecu novembru je veći za 3,5 puta u odnosu na promet u istom mjesecu 2014. godine. Najveći promet u novembru ostvaren je sa dionicama emitenta "JP Elektroprivreda HZHB" Mostar d.d. u iznosu od 5,6 miliona KM.

Na Banjalučkoj berzi (BLSE) u mjesecu novembru 2015. godine ostvaren je promet u iznosu od 29,3 miliona KM što čini 22,7% od ukupnog prometa ostvarenog na berzama u BiH u ovome mjesecu. Od ovoga iznosa 19,9 miliona KM je ostvareno javnom ponudom obveznica RS što iznosi 67,9% ostvarenog prometa na BLSE u mjesecu novembru. Promet na BLSE je manji za 13,1% u odnosu na promet u istome mjesecu prošle godine. Najveći promet na BLSE u novembru je ostvaren dionicama „Republika Srpska - izmirenje ratne štete 9“ u iznosu od 0,6 miliona KM.

Graf 1: Promet na SASE i BLSE uporedno

Izvor: SASE i BLSE

¹⁴ Godišnja stopa rast kredita nefinancijskim poduzećima bila je negativna od studenog 2014. godine do listopada 2015. godine.

Ukupan promet u mjesecu novembru na obje berze (SASE i BLSE) u iznosu od 129,3 miliona KM je veći 2 puta u odnosu na promet u istom mjesecu 2014. godine.

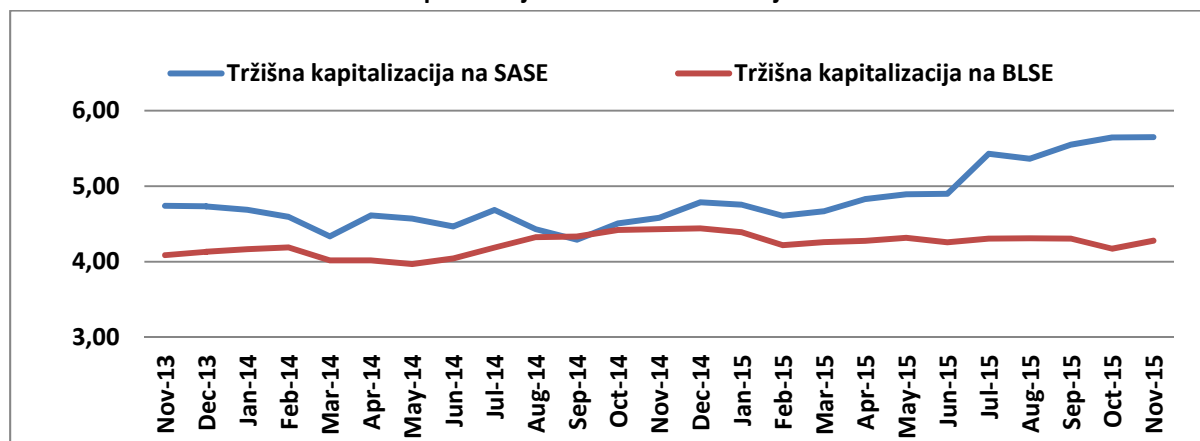
Tabela 80: Promet (u KM)

Period	SASE	BLSE	UKUPNO
Nov-13	10.856.820	9.557.004	20.413.824
Nov-14	28.556.943	33.747.212	62.304.156
Nov-15	99.985.235	29.337.539	129.322.775

Izvor: SASE i BLSE

Poredeći vrijednosti kapitalizacije na Sarajevskoj berzi (SASE) u mjesecu novembru 2015. godine sa vrijednostima u mjesecu novembru 2014. godine zabilježen je rast od 23,3%, i ukupnoj kapitalizaciji učestvuje sa 56,9%. Kapitalizacija na Banjalučkoj berzi (BLSE) u mjesecu novembru 2015. godine bilježi pad od 3,5% u poređenju sa vrijednosti u mjesecu novembru 2014. godine i učestvuje u ukupnoj kapitalizaciji sa 43,1%. Vrijednost kapitalizacije na obje berze (SASE i BLSE) u novembru 2015. godine bilježi rast od 10,1% u odnosu na vrijednosti u mjesecu novembru 2014. godine.

Graf 2: Kapitalizacija na SASE i BLSE u milijardama KM

Izvor: SASE i BLSE

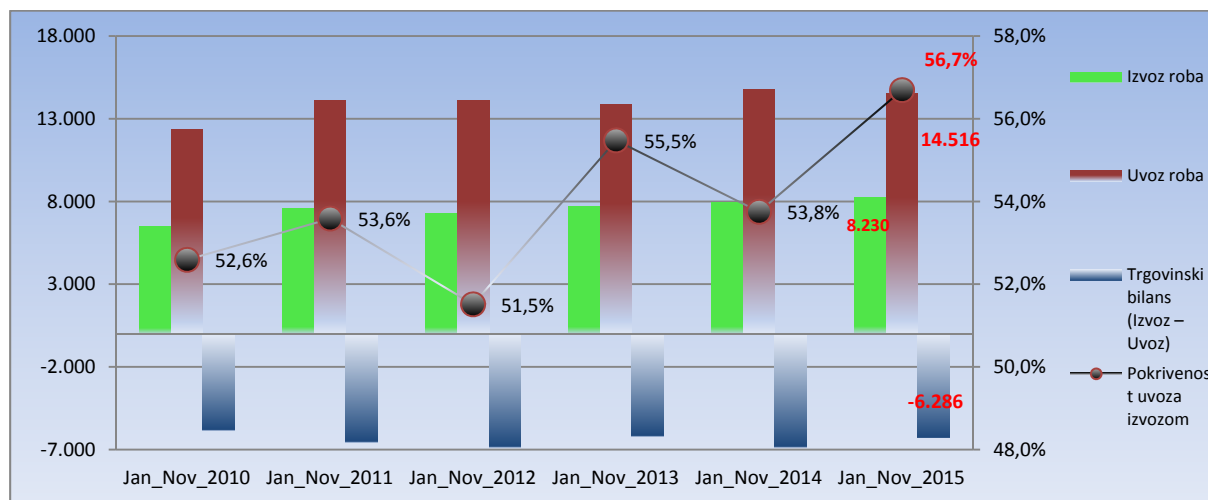
4. Vanjski sektor

Viši nivo ekonomske aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima što se manifestovalo kroz jačanje ekonomskog rasta, povećanje proizvodnje u prerađivačkoj industriji, te rast kompozitnog indeksa ekonomskih očekivanja koji je u novembru 2015. godine dostigao vrijednost 107,6¹⁵, pored niskih cijena nafte i povećanja proizvodnje u bh. prerađivačkoj industriji predstavljali su ključne determinante kretanja vanjskotrgovinske razmjene u BiH. Tako da je Bosna i Hercegovina u periodu januar-novembar 2015. godine ostvarila ukupnu robnu razmjenu na nivou prošlogodišnje, nešto višu stopu rasta izvoza roba i smanjenje uvoza roba u manjoj mjeri, što je u konačnici dovelo do značajnijeg smanjenja vanjskotrgovinskog robnog deficita i bolje pokrivenost uvoza izvozom u odnosu na isti period prethodne godine. Međutim, ako se vanjskotrgovinska robna razmjena u BiH posmatra na mjesečnom nivou evidentno je da je tokom novembra 2015. godine došlo do blagog slabljenja pozitivnog trenda u odnosu na ukupni posmatrani period. Tako su ukupna robna razmjena i izvoz u odnosu novembar prethodne godine smanjeni za 3,6% odnosno 1,1%, dok je smanjenje

¹⁵ DGECEFIN, Business and Consumer Survey Results, Economic Sentiment Indicator-ESI, November 2015.

uvoza bilo nešto izraženije i iznosilo je 5,1% u odnosu na isti mjesec prethodna godine, a vanjskotrgovinski robni deficit u novembru 2015. godine u odnosu na isti mjesec prethodne godine smanjen za 10%.

Grafikon 8: Pregled vanjskotrgovinske razmjene u BiH za period januar-novembar 2015. godine

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Međutim, ukupno posmatrano Bosna i Hercegovina je u periodu januar-novembar 2015. godine ostvarila ukupni izvoz roba u vrijednosti od preko 8,2 milijarde KM, što predstavlja povećanje od 3,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Ako se bh. izvoz roba u navedenom periodu posmatra po glavnim industrijskim grupama proizvoda, izuzev kategorija energija i neraspoređeno gdje je zabilježeno smanjanje izvoza od 25% odnosno 10%, u svim ostalim kategorijama zabilježen je rast izvoza pri čemu su respektivne stope rasta iznosile: netrajni proizvodi za široku potrošnju 11,6%, kapitalni proizvodi 9,4%, intermedijarni proizvodi 6,5% i trajni proizvodi za široku potrošnju 2,7%. Posmatrano po pojedinačnim proizvodima najviše stope rasta i samim tim najznačajniji doprinos rastu izvoza zabilježeni su prilikom izvoza mesa i mesnih prerađevina od preko 60%, naoružanja i municije 43%, osnovnih hemijskih proizvoda 14,4%, rezane građe 10,5%, i aluminijuma 8,7%.

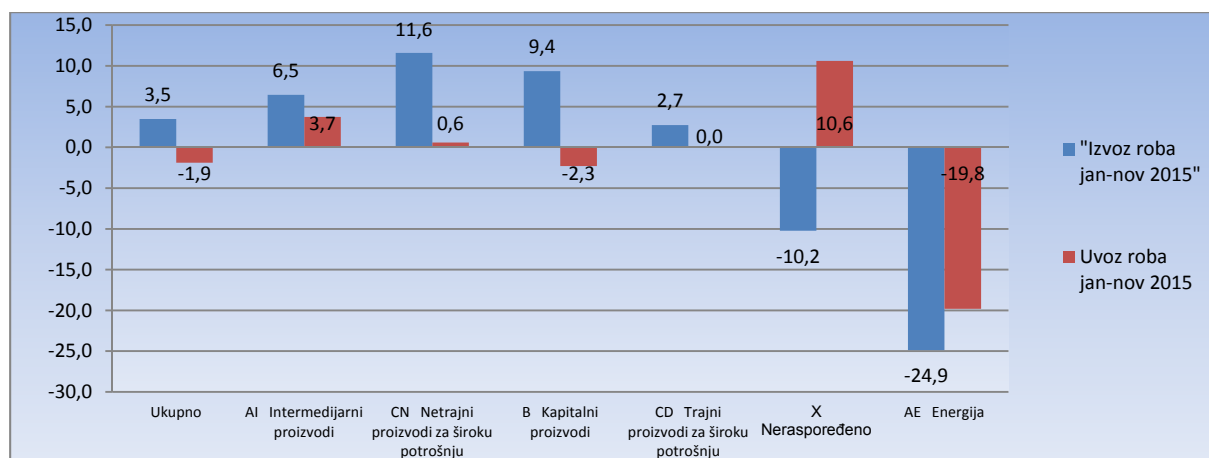
S druge strane, najznačajnija smanjenja izvoza registrirana su u okviru nafte i naftnih derivata 45%, sekundarnih sirovina i otpada oko 24%, te sirovog željeza i čelika 12%. Ako se bh. izvoz roba u periodu januar-novembar 2015. godine posmatra po geografskoj strukturi evidentno je povećanje izvoza roba u zemlje EU od 2,6%, dok je izvoz roba u zemlje CEFTA-e smanjen za 0,5%. Sa stanovišta glavnih trgovinskih partnera u navedenom periodu došlo je do povećanje izvoza u Njemačku 6,8%, Sloveniju 6,3% i Italiju 0,8%, dok je s druge strane došlo do smanjenja bh. izvoza u Hrvatsku 3,2%, Srbiju 2,4% i Austriju 0,7%.

Tokom prvih 11 mjeseci 2015. godine ukupni bh. uvoz roba iznosio je približno 14,5 milijardi KM što predstavlja smanjanje od 1,9% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je smanjenje u novembru u odnosu na isti mjesec prethodne godine iznosilo 5,1%. Potrebno je također istaći da Bosna i Hercegovina već 4 mjeseca zaredom bilježi smanjenje uvoza u odnosu na respektivne mjesec prethodne godine. Ključni razlozi smanjenja uvoza u navedenom periodu su slabljenje finalne potrošnje, pad svjetskih cijena (ponajviše energenata i hrane), te bazni efekt iz prošle godine kada se desio nagli skok uvoza roba¹⁶. Posmatrano po klasifikaciji glavnih industrijskih grupa

¹⁶ Nagli skok uvoza desio se u istom periodu prethodne godine usljed povećanog uvoza roba nakon poplava koje su tokom maja 2014. godine zahvatile Bosnu i Hercegovinu.

proizvoda smanjenja su zabilježena u kategorijama energije 19,8% i kapitalnih proizvoda 2,3%, dok je ostalim kategorijama zabilježeno povećanje uvoza roba.

Grafikon 9: Stope rasta bh. izvoza i uvoza roba po GIG klasifikaciji za period I-XI 2015. godine

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Ako se bh. uvoz u periodu januar-novembar 2015. godine posmatra detaljnije po proizvodima najznačajnija povećanja uvoza ostvorena su u okviru kategorija: bazni metali 9,3%, motorna vozila i hemijski proizvodi od oko 5% u odnosu na isti period prethodne godine.

S druge strane, najznačajnije smanjenje uvoza zabilježeno je u okviru kategorije nafta i naftni derivati i iznosilo je oko 25%, pri čemu treba imati u vidu i pad cijene nafte na svjetskom tržištu od oko 40%.

Potrebno je također istaći da ovo smanjenje cijene nafte i hrane uz izraženi bazni efekt iz prošle godine bili ključni faktori nominalnog smanjenja robnog uvoza u navedenom periodu.

Geografski posmatrano, u periodu januar-novembar 2015. godine došlo je do povećanja uvoza iz zemalja CEFTA-e od 5,8%, dok je uvoz iz zemalja EU porastao za 1,1% u odnosu na isti period prethodne godine. Posmatrano po zemljama koje su glavni trgovinski partneri, u posmatranom periodu došlo je do povećanja bh. uvoza iz Srbije 6,6%, Italije 5,9%, Austrije 5,2% i Njemačke 3,5%, dok je smanjenje uvoza registrirano iz Rusije od preko 25% i Hrvatske 9,7%, a uvoz roba iz Slovenije je stagnirao.

Tako je vanjskotrgovinski robni deficit za period januar-novembar 2015. godine iznosio oko 6,3 milijardi KM i u poređenju sa istim periodom prethodne godine smanjen je za 8,1%. Posmatra li se struktura bh. vanjskotrgovinskog robnog deficita vidljivo je se najveći doprinos smanjenju istog, tačnije 4,3 p.p odnosi na energiju gdje dominantnu ulogu imaju nafta i naftni derivati. Pored ove kategorije značajan doprinos smanjenju deficita od 2,5 odnosno 2,4 p.p ostvaren je u kategorijama kapitalnih odnosno netrajnih proizvoda za široku potrošnju.

Ovo smanjenje vanjskotrgovinskog deficita poboljšalo je pokrivenost uvoza izvozom u BiH koja je nakon prvih 11 mjeseci iznosila 56,7%.¹⁷ Detaljniji pregled vanjskotrgovinske robne razmjene u BiH za period januar-novembar 2015. godine prikazan je u tabeli ispod:

¹⁷ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje "Statistika robne razmjene sa inostranstvom januar-novembar 2015. godine", 21.12.2015. godine.

Tabela 9: Vanjskotrgovinska robna razmjena u BiH prema HS klasifikaciji za period januar-novembar 2015. godine

Izvoz i uvoz dobara klasifikovanih prema harmonizovanom sistemu u kodova (HS)	IZVOZ			UVOZ			BILANS			Pokrivenost uvoza izvozom
	Januar_Novembar_2015	januar -novembar_2015 promjena u %		Januar_Novembar_2015	januar - novembar_2015 promjena u %		Januar_Novembar_2015	januar -novembar_2015 promjena u %		
	u mil KM	g/g	p.p	u mil KM	g/g	p.p	u mil KM	g/g	p.p	
UKUPNO	8.229,9	3,5	3,5	14.515,8	-1,9	-1,9	-6.285,9	-8,1	8,1	56,7%
1 ŽIVOTINJE I PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORUJEKLA	175,4	77,5	1,01	473,6	14,3	0,40	-298,2	-5,5	-0,25	37,0%
2 PROIZVODI BILJNOG PORUJEKLA	181,2	27,2	0,6	694,0	6,9	0,3	-512,8	1,2	0,09	26,1%
3 MASTI I ULJA ŽIVOTINJSKOG PORUJEKLA I BILJNOG PORUJEKLA	102,5	24,0	0,34	146,1	8,1	0,07	-43,5	-16,9	-0,13	70,2%
4 PREHRAMBENE PRERAĐEVINE	279,1	10,4	0,27	1.306,4	1,3	0,12	-1.027,3	-0,9	-0,13	21,4%
5 PROIZVODI MINERALNOG PORUJEKLA	677,2	-22,3	-2,73	2.097,3	-18,9	-3,30	-1.420,1	-17,1	-4,28	32,3%
6 PROIZVODI HEMIJSKE INDUSTRIJE ILI SRODNIH INDUSTRIJA	630,8	17,6	1,36	1.432,0	0,1	0,01	-801,1	-10,4	-1,37	44,1%
7 PLASTIČNE MASE, GUMA I KAUČUK	262,1	13,2	0,40	929,4	5,8	0,34	-667,4	3,1	0,29	28,2%
8 KOŽA I KRZNO	152,7	13,6	0,21	428,1	-3,5	-0,11	-275,4	-11,0	-0,50	35,7%
9 DRVO I PROIZVODI OD DRVETA	612,1	2,9	0,22	187,2	6,9	0,08	425,0	1,3	-0,08	327,1%
10 CELULOZA, PAPIR I KARTON I NJIHOVI PROIZVODI	236,2	13,5	0,42	353,2	0,1	0,00	-117,0	-19,0	-0,40	66,9%
11 TEKSTIL I TEKSTILNI PROIZVODI	452,0	15,8	0,77	944,5	4,1	0,25	-492,5	-4,7	-0,36	47,9%
12 OBUĆA, ŠEŠIRI, KAPE I SLIČNI PROIZVODI	584,8	-4,8	-0,32	313,4	1,4	0,03	271,4	-11,0	0,49	186,6%
13 PROIZVODI OD KAMENA, GIPSA, CEMENTA I SLIČNIH MATERIJALA, KERAMIČKI PROIZVODI, STAKLO I STAKLENI PROIZVODI	49,3	-12,1	-0,09	293,9	5,3	0,10	-244,6	9,7	0,31	16,8%
14 BISERI, PLEMENITI METALI I NJIHOVI PROIZVODI, DRAGO I POLUDRAGO KAMENJE	11,4	-5,7	-0,01	11,7	-9,7	-0,01	-0,3	-64,9	-0,01	97,3%
15 BAZNI METALI I PROIZVODI OD BAZNIH METALA	1.518,9	-5,4	-1,04	1.414,1	2,3	0,21	104,8	-53,0	1,72	107,4%
16 MAŠINE, APARATI, MEHANIČKI I ELEKTRIČNI UREDAJI	935,8	7,7	0,84	1.984,9	-6,0	-0,86	-1.049,0	-15,6	-2,83	47,1%
17 TRANSPORTNA SREDSTVA I NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	267,1	-5,2	-0,17	980,9	3,9	0,25	-713,8	7,7	0,75	27,2%
18 SATOVI, MJERNI, MUZIČKI I MEDICINSKI INSTRUMENTI	28,9	83,9	0,19	199,4	16,9	0,20	-170,5	10,1	0,23	14,5%
19 ORUŽJE I MUNICIJA, NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	201,8	139,6	1,45	6,8	29,2	0,01	195,1	147,0	-1,70	2980,0%
20 RAZNI PROIZVODI	841,3	-3,3	-0,34	319,0	0,7	0,01	522,3	-5,6	0,45	263,7%
21 UMJETNIČKA DJELA, KOLEKCIONARSKI PREDMETI I ANTIKVITETI	0,1	48,3	0,00	0,2	-51	0,00	-0,1	#VALUE!	#VALUE!	62,8%
98 NERAZVRSTANO	0,0			0,0			0,0		0,0	

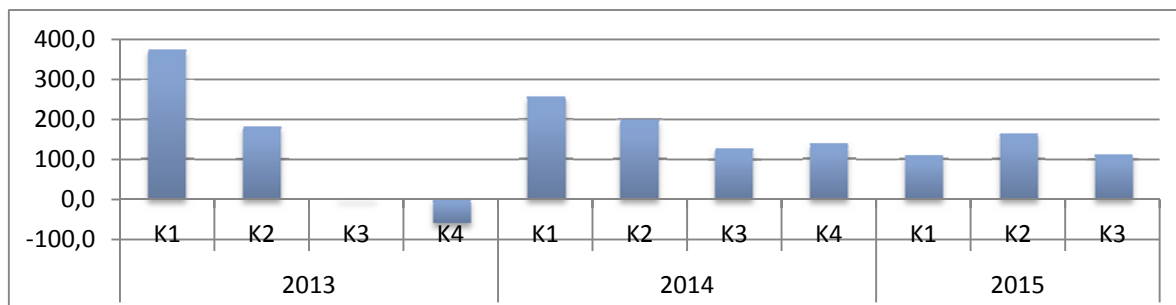
Izvor: Agencija za statistiku BiH

5. Strane direktne investicije

Prema podacima Centralne banke BiH prema platnom bilansu za tri kvartala 2015. godine strane direktne investicije u prva tri kvartala iznose 388,9 mil. KM. što je manje za 33,8% u odnosu na prva tri kvartala prošle godine. Ulaganja u trećem kvartalu 2015. godine su iznosila 113,8 miliona KM i ona su manja za 12,5% u odnosu na ulaganja u trećem kvartalu prošle godine. Treba uzeti u obzir da je ovaj iznos sadrži evidentirane zadržane zarade koje su dio SDI.

Grafikon 3: Ulaganja po kvartalima u 2013., 2014. i 2015 godini

Izvor: CBBiH

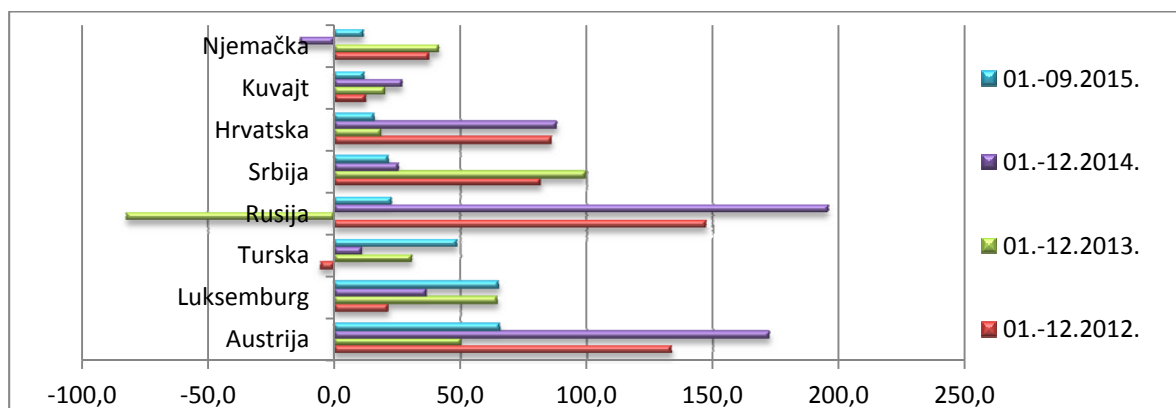
Tabela 13: Ulaganja po kvartalima u 2012., 2013., 2014. i 2015 godini

U milionima KM	K1	K2	K3	K4	K1-K4
2013	375,8	183,9	2,4	-59,5	502,7
2014	258,0	199,5	130,1	138,1	725,6
2015	108,9	166,1	113,8		

Izvor: CBBiH

Prema posljednjim objavljenim revidiranim podacima¹⁸ CBBiH, u prva tri kvartala najviše SDI je bilo iz Austrije 65,8 mil., Luksemburga 65,3 mil. i Turske 48,8 mil. Najveće povlačenje kapitala je bilo u Francusku 40,6 mil. KM i Slovačku 17,4 mil. KM.

Grafikon 10: Najznačajnija ulaganja u BiH po zemljama i godinama u mil. KM

Izvor: CBBiH

Prema objavljenim podacima CBBiH za tri kvartala u 2015. godini je najviše ulagano u prerađivačku industriju 28 mil. KM, telekomunikacije 66,2 mil. KM, finansijske djelatnosti i osiguranje 28,6 mil. KM. Agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard & Poor's potvrdila je (11.09.2015.godine) Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting B sa stabilnim izgledima.

¹⁸ Ovi podaci ne sadrže reinvestiranu dobit jer se prikupljaju na osnovu druge metodologije.